

Party szerviz, mint ártalomcsökkentés Magyarországon

Party service, as harm reduction in
Hungary

Raffai Gellért

Absztrakt

A pszichoaktív szerhasználat meghatározó része Magyarországon a zenei irányzatokkal társuló szubkultúrák beltéri és szabadtéri rendezvényein fordul elő. A drogprevencióval szorosan összefügg az ártalomcsökkentés, amely mindazon gyakorlati beavatkozások összefoglaló neve, amelyek célja a szerfogyasztás okozta egyéni és makroszintű egészségügyi, szociális és gazdasági kockázatok mérséklése. A tanulmány célja az ártalomcsökkentés tevékenységei közé sorolt party ártalomcsökkentés bemutatása a történeti távlatokból kezdve az elméleti irányelveken keresztül a gyakorlati tevékenységekig bezárólag.

Kulcsszavak: drogfogyasztás, ártalomcsökkentés, biztonság

Az ártalomcsökkentés helye a drogprevencióban

Ártalomcsökkentés alatt definíció szerint mindazon gyakorlati beavatkozásokat értjük, amelyek célja a pszichoaktív szerfogyasztás (ideértve természetesen a legális és illegális szereket egyaránt) okozta egyéni és makroszintű egészségügyi, szociális és gazdasági károk mérséklése. Az ártalomcsökkentés szemlélete tehát abból indul ki, hogy a pszichoaktív szerfogyasztás különböző szintű kockázatokot rejthet magában, ezeket azonban lehetséges csökkenteni. A kockázatok szintje számos tényezőtől függhet, ide tartozik a szer típusa, dozírozása, keresztthatása más pszichoaktív szerekkel, a fogyasztó élettani és pszichés adottságai stb., ami alapján előfordulhat, hogy egy adott illegális pszichoaktív szer fogyasztása (pl. MDMA) valaki számára problémamentes, azonban ugyanennek a szernek ugyanilyen dózisa más számára komoly fizikai tünetekhez vezethet (pl. hóguta). A megfelelően kidolgozott ártalomcsökkentő programok ezalján hozzájárulhatnak a drogfogyasztással összefüggő fertőző betegségek terjedésének (pl. tücsere által), illetve a bűnözés vagy a halálozás (pl. kiszáradás) növekedésének megakadályozásához. Az ártalomcsökkentő programok leggyakrabban alacsonyküszöbű szolgáltatások (vagyis mindenki számára elérhetők, nyitottak). Ezek a beavatkozások jelenthetik a kezeléshez vezető út első lépését, az ellátórendszerbe vagy más kezelésbe nem kerülő drogfogyasztókkal való kezdeti kapcsolatfelvételt (pl. ellenőrzött fogyasztói szoba révén). Az ilyen intézkedések társadalmi megítélése

MAGYAR DROGFIGYELŐ

ellentmondásos, így fontos tudatosítani, hogy ezek nem a szerfogyasztást „propagálják”, hanem a már szerfogyasztásban érintetteket próbálják megmenteni a további egészségügyi, gazdasági ártalmaktól (Nemzeti Drog Fókuszpont, 2020).

Az ártalomcsökkentő programok közt kifejezetten egyedi tevékenységet jelent a party ártalomcsökkentés, más elnevezéssel party service vagy „bulisegély”. Ennek megjelenése tulajdonképpen egyidős a modern kori rendezvényekkel. A szabadtéri zenés-táncos rendezvényeken - különösen ahol megjelent a legális és illegális szerfogyasztás, vagyis gyakorlatilag mindenhol – már a kezdetektől fogva jelen volt a közösségi szellem, az egymásról gondoskodás kifejeződése is. Már Woodstockban is írtak a szórakozókra odafigyelő szermentes segítőkről, akik folyadékkal látták el társaikat vagy biztonságos helyre kísérték, akiknek erre volt szükségük (Pharo, 2020).

A fiatalság és a zenei szubkultúrák kapcsolata

A fiatalság a serdülőkori krízisek sajátosságai miatt általában érzékenyebb a világban zajló változásokra, hamarabb kapcsolódik az új trendekhez, mint a populáció egésze. Az ifjúsági életszakasz napjainkban időben hosszabb, mint akár 20-30 évvel ezelőtt, ez az időszak pedig jobban megágyaz a különféle szubkultúrákhoz való kapcsolódásnak is, legyen az politikai, társadalmi vagy zenei. A fiatalok életében központi jelentőséggel bíró zene, mint egyetemes „nyelv” különösen meghatározó a

kortárs csoportok formálódásában, így a szubkultúrák alakulásában is jelentős erő. Ezen alapján számos jól azonosítható zenei szubkultúra formálódik Magyarországon a mai napig. A legtöbb szubkultúra magában rejt egyfajta értékrendszert, amely hiánypótló lehet az identitását kereső fiatal számára, a kortárs közösség részének lenni pedig számos további előnnyel járhat. Az ötvenes-hatvanas évektől a fiatalság körében a legdominánsabb zenei műfaj a rockzene volt (pl. Beatles, Rolling Stones stb.). Ennek átalakulása részben a technikai fejlődések, tehát a hangszeres zene mellett előre törő elektronikus megoldásoknak (pl. bakelitlemezek), a zenészek eszköztárának megváltozásának és így a megváltozott fogyasztói igényeknek köszönhető. A hetvenes években útjára induló elektronikus zene, amely főként a dobgépek és a szintetizátorok alkalmazásán alapulva életre hívta a DJ hivatást is, nagy változással bírt a korábbi zenei irányzatokhoz képest: a koncertek mellett a korszerű elektronikus zenék több és több helyre jutottak el. A rockzene népszerűségével vetekedni kezdett az elektronikus – vagy gyűjtőfogalomként használt techno zene – amelyben domináns az ütőhangszeres ritmus. A különböző zenei irányzatok ezután tovább differenciálódtak, ezzel pedig a zenéhez társuló közösségek, szubkultúrák is formálódtak. A tanulmány szempontjából a rave és goa irányzatok különösen izgalmasak. A rave a korábban említett techno műfajok engedély nélküli egész estés zenés-táncos rendezvényeit jelentette, amely Nagy-Britannia, Németország majd az Egyesült Államok fiatalságának körében is hamar népszerű lett. A goa irányzat

MAGYAR DROGFIGYELŐ

pedig dióhéjban az egykori hippigeneráció néhány ismert zenésze, DJ-je indította el: a stílus a misztikus indiai Goa államban elindult zenei projektekből nőtte ki magát. Az irányzat egyik sajátossága a pszichedelikus hanghatások, effektek használata, ebből fakadóan a goa trance irányzat a psychedelic trance vagy röviden psytrance néven is ismertté vált. A Goán tartott események népszerűsége pedig a kilencvenes évek óta terjed világszerte (Bősze, 2009).

Az egyes zenei szubkultúrák és a szerfogyasztás összefüggései

Az idők változtak, velük a zenei irányzatok is, de a legális és illegális szerek továbbra is megjelennek a világ szinte valamennyi zenés-táncos rendezvényén. A rockzene és az illegális pszichoaktív szerfogyasztás kapcsolatáról egyre több információ lát napvilágot, hiszen növekszik azon egykori és jelenlegi rockzenészek száma, akik kiadják önéletrajzukat. Ezeket az írásokat elemezve jól látszik, hogy az ismert rockzenészek többségének életében van említés a legális és illegális szerfogyasztásról és az ezzel összefüggő viselkedésekről is nyíltan vallottak a zenészek. Közülük később többen is részt vettek valamilyen drogrehabilitációs kezelésben, így a narratív elemzés rámutat, hogy az írásokban megjelennek a függőségből való kilábalások és a gyógyulási történetek egyaránt. A rockzene hőskorában, amikor a zene lázadást is jelentett többek között az amerikai háborúk ellen, a hippiközösségek (vagyis a zenészek és a közönség) egyaránt kifejezetten gyakran élt pszichoaktív szerekekkel. A kutatás azt

is hangsúlyozza, hogy a drog és alkoholhasználat már nem függ össze a rockzene korábbi értékeivel, például a lázadással, sőt a függőségek legyőzése is egyre inkább megjelenik a rockkultúrában (Oksanen, 2012).

A szerfogyasztás iránt fogékony közönség nagyrészt átpártolt a korábban bemutatott goa szubkultúrába, aminek praktikus oka is van. A zene önmagában – tehát bármilyen pszichoaktív szer használata nélkül – is lehet tudatmódosító hatású. Ez a techno jellegű zenékre különösen igaz, hiszen ezek átlagosan 120-140 bpm (ütem/perces) gyorsaságúak, ami pedig megközelítőleg az emberi szívdobogás ritmusának a kétszerese, így a zenére a tánc közben szinkronba kerülnek a szívdobbanások a lépéseikkel. Ez a hatás a goa műfajoknál, amelyek még ennél is gyorsabbak, még kifejezettebbé válhat. Egy ilyen partin a másnap hajnalig, vagy még tovább tartó közös tánc egyfajta hipnotikus „rituálévá” válik, ahol a DJ, mint egyfajta modern spirituális sámán a ritmuson keresztül közös utazásra viszi a partizókat. A nagy létszám és a zene által kiváltott transz eksztatikus révülete akár a transzperszonális pszichológia által leírt csúcslélményeként is értelmezhető. Mindezek alapján kijelenthető, hogy az elektronikus zene egyes műfajai kifejezetten kedveznek a megváltozott tudatállapotoknak (Wells és Rushkoff, 1998).

Demetrovics Zsolt és Rácz József kutatásai alapján már a kilencvenes évektől van rálátásunk a különféle szubkultúrák és az ehhez kapcsolódó rendezvényeken megjelenő pszichoaktív szerfogyasztási szokásokra. Már az első

MAGYAR DROGFIGYELŐ

kutatási eredmények is megállapították, hogy az átlagpopulációhoz képest az elektronikus zenei rendezvényeket látogató fiatalok szerfogyasztása magasabb, mintázatát tekintve szociális-rekreációs, tehát alacsony gyakoriságú (heti egy vagy kevesebb alkalom). A szerfogyasztók nem mutattak devianciát a munkával, tanulással kapcsolatos tevékenységük tekintetében, tulajdonképpen megtartott életvitelük volt. A leggyakrabban használt szerek a kannabiszszármazékok voltak, a partik során pedig elsősorban a stimulánsokat (amfetamin, ecstasy) használták. Ezt a későbbi eredményeik is megerősítették, adataik alapján tíz szórakozó fiatal közül kilencen használtak már valamilyen illegális szert életük során. A szubkultúra pedig valamelyest mindig árnyalja a fogyasztott szer preferenciáját (pl. goa bulin hallucinogének stb.) (Demetrovics és Rácz, 2008).

A kortárssegítők szerepe az ártalomcsökkentésben

A magyarországi kortárs segítők rövid történelmi múltra tekinthetnek vissza, a rendszerváltás tette lehetővé (1990 óta), hogy a társadalmi önszerveződésnek ez a formája működhessen. A kortárs segítők között két csoportot különböztethetünk meg és hasonlíthatunk össze: az 1. életkori és 2. az „életútbeli” segítők (ők azok, akik a partikultúrában kiismerik magukat, akár saját élménnyel is rendelkeznek a drogok szempontjából). Utóbbi csoport kapcsán kvalitatív interjúelemzések alapján kiderül, hogy a segítőtől való válási folyamat során a segítőtől való megkülönböztetés a saját droghasználat is hangsúlyos volt, az azzal való kiegyensúlyozott kapcsolat vagy

annak elhagyása vezet a segítőtől való válásig, mint egyfajta öngyógyulás, gyakran az egykori függő identitás fordul át segítőtől való identitássá. Az „életkori” kortárs diáksegítők esetén egy segítőtől való válás inkább lezár egy serdülőkoros – gyakran – problémás időszakot, és elindít egy szakmai szocializációt: a professzionális segítség megalapozását. Nagyrészt ilyen különbségek mentén vált egy időben indokoltá a kortárs és a sorstárs szavak használata. Az egyik legelső parti ártalomcsökkentő szolgálat - Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány „party service” – tapasztalatai alapján is különböző motivációkkal érkeznek a különböző segítők. Vannak a partiszcénából érkező, bár szakmai tudással nem rendelkező sorstársak, akik fokozatosan képzett segítőké válhatnak, akik a „segítés” segítségével normalizálhatják szerhasználatukat és életüket. A másik nagy csoport a partik világát nem ismerő, de segítőtől való válással rendelkező jelentkezők, velük kapcsolatban fontos megemlíteni a segítőtől való szerepüket, hogy ne „csúszszanak bele” a partik világába. A harmadik csoportot kettős karakternek is nevezhetnénk, ugyanis ebben mind a parti-kultúrában való mozgás, mind a segítőtől való válás megtalálható a kezdetektől fogva. Az ide tartozó önkéntesek általában meghatározó személyiségek lesznek a segítőtől való válás csoportoknak, hiszen a sajátélményükre és szakmai készségeikre egyaránt támaszkodhatnak. Tulajdonképpen ez a „szcénabeli” vagy „szakmabeli” dilemma a mai napig jelen van a segítőtől való válás toborzásában. Mindkét oldalon vannak érvek és ellenérvek, a hangsúlyok eltolódása pedig megmutatkozhat a különböző

MAGYAR DROGFIGYELŐ

ártalomcsökkentő csapatok működésében is (Rácz és Lackó, 2008).

A party ártalomcsökkentés nemzetközi irányelvei

Ahogy korábban is láttuk, az emberiséggel egyidős pszichoaktív szerfogyasztás a modern kori nagy közösségi eseményeken – a zenés táncos rendezvényeken is gyakran megjelenik. Ezzel párhuzamosan a rendezvényszervezők közül egyre többen ismerik fel a felelősségüket a rendezvényeik biztonságossá tételében, ennek a nyomásnak megfelelően formálódnak a drogpolitikai fórumokon állásfoglalások a rendezvények biztonságosabbá tételéről. Ezek kapcsán Marlatt (1996) utal a Londoni Drogpolitikai Fórum irányelveire:

1. A szórakozóhelyeket biztonságossá kell tenni, hogy a drogok ne legyenek hozzáférhetők.
2. A környezeti tényezők közül kiemelt az ingyenes hideg ivóvíz hozzáférhetősége és a szellőztetés, érdemes olyan pihenőhelyet biztosítani, ahol a szórakozó fiatal informálódhat, tanácsot kaphat a drogok kapcsán is.
3. A személyzet legyen képes megkülönböztetni a részegség és a drogok okozta tüneteket, hogy veszélyhelyzetben megfelelően intézkedhessen, pl. mentő értesítése
4. Érdemes együttműködést szervezni a helyszín tulajdonos, rendezvényszervező és a segítő szervezetek között.

5. Hiteles és megfelelő információkat kapjanak a szórakozók a drogokról, amit leginkább egy képzett jelenlévő segítő adhat meg.

Mindezek alapján vannak a szervezők részére szóló kifejezett ajánlások:

1. Biztosíts ingyen elérhető, hideg ivóvizet mindenkinek a rendezvény végéig!
2. Gondoskodj a megfelelő szellőztetésről!
3. Legyen biztonságos ruhatár!
4. Rendezz be nyugodt, elszeparált pihenőhelyet kényelmes ülőhelyekkel!
5. Ne engedj be több vendéget, mint ahányan kényelmesen elférnek!
6. Mindig legyen elérhető egy képzett elsősegélynyújtó!
7. Ötszáz főnél nagyobb rendezvényeken legyen orvosi készenlét egy elkülöníthető helyiségben!
8. Engedd be az ártalomcsökkentő csapatot, segítsd a munkájukat (folyadék- és szőlőcukorosztás stb.)!
9. Előzetesen tájékozódj és segítsd a vendégek tájékoztatását a biztonságos éjszakai közlekedésről!
10. Emlékeztess magad arra, hogy szervezőként a kulturált szórakoztatás fontosabb, mint a pénz! (Marlatt, 1996).

A magyarországi szórakozóhelyek, fesztiválok és valamennyi rendezvény

MAGYAR DROGFIGYELŐ

biztonságossá tétele mindannyiunk közös érdeke, ezt megerősíti a 2011-es West Balkán-tragédia is. A szórakozóhelyek időről-időre belátják ezzel kapcsolatos felelősségüket és teret engednek az ártalomcsökkentő szolgáltatásoknak is. Egy időben működött is ennek megfelelően a Biztonságos Szórakozóhely Program, amelynek céljai voltak az illegális drogkereskedelem megakadályozása (kínálatcsökkentés), a szórakozóhelyek biztonságosabbá tétele, a dolgozók képzése a fizikai körülmények javítása által, valamint a felmerülő drogártalmak minimálisra csökkentése ártalomcsökkentő-megelőző szolgáltatások által. A fentebb ismertetett nemzetközi irányelveken (korlátlanul elérhető ingyenes hideg víz, szellőztetés, pihenőszoba stb.) túl a magyarországi ajánlásokba bekerült az is, hogy az árusított italok közül a legolcsóbb alkoholmentes legyen (ezáltal is csökkenjen az alkohol és drogok egyidejű használata). Az ártalomcsökkentő csapatokat módszertanilag három nagy irányzatba lehetett sorolni, ezek voltak a pesti, pécsi és szegedi modellek, amik működésükben mutattak ugyan kisebb eltéréseket, de szemléletükben egységesnek voltak tekinthetők. A pesti modell a Kék Pont Party Service-hez köthető, akik többnyire a korábban említett „sorstárs” típusú, tehát a partiszcénából jött önkéntesekkel végezték a szolgáltatást, a vezetők addiktológiában jártas szakemberként pedig képzések és szupervíziók által segítették a munkát. A cikk nem említi a DÁT2 Psy Help csoport működését, noha az is budapesti központú, 2013-ban lett alapítva, azóta pedig Magyarország

legnagyobb létszámú és vezető ártalomcsökkentő csapata, ami különösen kimagasló eredmény annak fényében, hogy intézményes háttér nélküli, abszolút önszerveződő közösség, alapítója Dr. Móró Levente PhD. A pécsi modell az INDIT Közalapítvány Bulisegély szolgálatának működését jelenti, itt a tagok felsőfokú szakmai képzése a prioritás. A képzés erőssége a szituációs játékokon alapuló gyakorlatias képzésen alapul, a kliensek szempontjából pedig az INDIT működése azért is lehet előnyös, mert az alacsonyküszöbű ellátás mögött kiépült intézményrendszer indokolt esetben adhat lehetőséget a kliensek ellátásba kerülésére is. A szegedi modell a Déli Parti Szerviz nevet viselte, aminek intézményi hátterét a Dr. Farkasinszky Terézia Ifjúsági Drogcentrum adta. Valamennyi modellben dolgozó önkéntes roppant értékes munkát végzett/végez a hazai fiatalság biztonságos szórakozása érdekében, amit az utóbbi időben számos innováció is gazdagított (pl. az INDIT ártalomcsökkentő elektromos kerékpárjai, éjszakai hazajutást segítő party busza stb.) (Hegedűs és munkatársai, 2016).

Az ártalomcsökkentő csoportok régiós elhelyezkedése és a korábbi együttműködési tapasztalat azt is meg szokta határozni, hogy mely rendezvények biztosítását vállalják, ez alapján pl. a SUN fesztiválra hagyományosan DÁT2 önkénteseket várnak, míg az OZORA fesztivál szervezői az INDIT-tel vannak szerződésben. Az országban természetesen több kisebb-nagyobb ártalomcsökkentő közösség működik még akár formálisan, akár informálisan, ezek tagjai pedig a nagyobb

MAGYAR DROGFIGYELŐ

közösségek tagjaival is gyakran vannak átfedésben vagy legalább személyes kapcsolatban. Számomra megadatot az a szerencsés helyzet, hogy több magyarországi csapat működését megismerhettem, képződhettem és önkénteskedhettem náluk, így mikor szembesültem azzal, hogy szeretett városomban, Debrecenben – ami mégiscsak a második legnagyobb az országban – nincs jelen ártalomcsökkentő és drogprevenációs közösség, magam alapítottam egyet PsyCare Debrecen néven, amely 2019-es alapítása óta számos rendezvényt biztosított. Nyilvánvaló, hogy a COVID-helyzet a rendezvények szünetelésével az ártalomcsökkentő közösségeket is érintették, azonban az online térben is van lehetőség az ártalomcsökkentő információk, vagy akár kampányok elindítására, mint amilyen a Kék Pont Alapítvány Tépőzár felhívása.

A partykon végzett ártalomcsökkentés magyarországi gyakorlata

A pszichedelikumok iránti érdeklődés és a kutatás az utóbbi pár évtizedben új lendületet kapott, így a téma iránt a nemzetközi információforgalom is megélénkült. Fontos tudatosítanunk, hogy a drogokon belül a pszichedelikumok halmaza is viszonylag nagy, amibe roppant gazdag és sokszínű tulajdonságokkal rendelkező hatóanyag tartozik. A szereket hatásaik szerint főcsoportonként szokás csoportosítani, amik közül a pszichedelikumok hagyományosan a hallucinogének csoportjába sorolhatók. A sokféle szer természetesen máshogyan hat a szerhasználóra pszichés és fizikai szempontból egyaránt. Ezek alapján

természetesen a különböző szerekben rejlő ártalmak, lehetőségek vagy veszélyek is egészen eltérőek, függetlenül azok legális vagy illegális besorolásától. Ennek megfelelően pedig a szerek okozta akut ártalmak is különböző megközelítést igényelhetnek (Nutt és mtsai, 2007).

A pszichoaktív szerek kapcsán a magyarországi érdeklődés is fokozódni látszik, amely életre hívta a Magyar Pszichedelikus Közösséget, amely a nemzetközi MAPS-hez hasonlóan szemléli a pszichedelikumokkal kapcsolatos történéseket. A Multidisciplinary Association for Psychedelic Studies – MAPS, a kaliforniai székhelyű Rick Doblin alapította szervezet támogatja a pszichoaktív szerek kutatását, hasznosságuk és veszélyeik feltárását. A szervezet jelenleg a háborús veteránok PTSD-s tüneteik csökkentésében magas hatékonyságú MDMA-t törzskönyveztetni igyekszik, magyar társszervezete a Multidiszciplináris Társaság a Pszichedelikumok Kutatásáért. 2001 óta pedig egy önszerveződő közösség tagjai működtetik a daath.hu weboldalt, amely a hazánkban jelenlévő felbukkanó pszichoaktív szerek kapcsán objektív információforrás. A Daath oldalán elérhető információk célja semmi esetre sem a drogok fogyasztásának elősegítése, hanem sokkal inkább a kockázatok tudatosítása, tehát abszolút ártalomcsökkentő célzattal működik (Móro és Rácz, 2013).

A Daath weboldalán kapott helyett a DÁT2 Psy Help Kézikönyv is, amely méltán illeszkedik a nemzetközi ártalomcsökkentő kézikönyvek sorába

MAGYAR DROGFIGYELŐ

(Oak és munkatársai, 2015). A kiadvány meghatározó szakmai anyag valamennyi magyarországi parti ártalomcsökkentő önkéntes képzésében, de nyilván elsősorban a DÁT2 közösség tagjai számára. A kézikönyv meghatározza a tevékenységi kört, vagyis azt, hogy a csapat önkéntesei goa/psy partykba és fesztiválokra járnak ártalomcsökkentés céljából. A vitaminok, ivóvíz, ropi, és szőlőcukor osztása mellett droginformációt és egyéb segítő szolgáltatásokat és pszichológiai segítséget ("lelkisegély") nyújtanak, valamint vállalják a pszichedelikus vészhelyzetek (az úgynevezett „difficult experience”) és spirituális krízisek kezelését is, amennyiben ez szükségeltetik. A csapat bázisain rendszerint talált tárgyak osztályát is üzemeltetnek. A kézikönyv részletesen bemutatja az önkéntesek beválasztásának szempontjait, a szolgáltatás megszervezését (pl. a bázis elhelyezése, időbeosztás stb.) A tagok a képzés és néhány „bevetés” hatására képesek az alábbi helyzetek azonosítására és megfelelő kezelésére:

Orvosi vészhelyzetek: Ezek olyan komoly szituációk, ahol a biológiai test rendszerének egysége kerül veszélybe, és ahol kezelés nélkül valamilyen fokú szervi károsodás következne be. Ekkor indokolt a korábbi egészségi állapot vagy a használt szer azonosítása, hiszen akár újraélesztésre, vagy szerspecifikusan a test hűtésére vagy fűtésére is oda kell figyelni.

Pszichológiai vészhelyzetek: Ekkor a személyek fiziológiailag biztonságban vannak, de érzelmi tartalmaik feldolgozásában nehéz folyamatokon

mennek keresztül. Személyes témáik érinthetnek identitásbeli és párkapcsolati problémákat, különféle függőségeket, és élethelyzet-kezelési nehézségeket. A pszichológiai vészhelyzetek kezelésére a legjobb módszer a gondoskodó és együtt érző meghallgatás (konkrét tanácsok adása nélkül).

Pszichiátriai vészhelyzetek: Ez a kategória leginkább a korábbi pszichiátriai zavarokkal küzdő személyekre érvényes, de beletartoznak a pszichoaktív szerek által kiváltott akut pszichotikus epizódok is. Ugyan sokszor egy tapasztalt segítő képes lehet oldani az ilyen típusú tüneteket, komolyan megfontolandó lehet a páciens átszállítása professzionális mentális ellátóhelyre, amennyiben a személy önkárosító, szuicid vagy erőszakos viselkedést tanúsít.

Pszichedelikus vészhelyzetek: A pszichedelikus vészhelyzetek (psychedelic emergency, „PsyEm”) olyan, hallucinogének által kiváltott szituációk, ahol a személy – jelentős tudatváltozása miatt – nehéz mentális folyamatokon megy át. Ezekben a helyzetekben a világ, test és elme észlelései nagymértékben megváltozhatnak, ami szorongást és félelmet válthat ki. A gondolati folyamatok körbejárhatnak, a rövid és hosszú távú memória nagyfokú romolhat. A hallucinációk és téveszmék valónak tűnhetnek, és a figyelem befelé vagy valótlan dolgok felé fordulhat. Egyes esetekben elfojtott érzelmi tartalmak vagy traumatikus emlékek bukkanhatnak a felszínre. Mivel a droghatás idővel – a normális

MAGYAR DROGFIGYELŐ

metabolikus tevékenység által – fokozatosan múlik, a segítő folyamat csupán néhány órás aktív törődést igényel.

Spirituális vészhelyzetek: A spirituális vészhelyzetek (vagy spirituális krízisek) esetében a személy által felvetett absztrakt gondolatoknak egyedi mélysége és transzcendens jellege van. Az elmélkedések témái általában nem szokványos személyes problémákat érintenek, hanem ezeken túlmutató, a létezés „nagy kérdéseire”, valamint az egyén (mint emberi lény) és az univerzum viszonyára vonatkozhatnak. Ilyen esetekben a személyt biztosítani kell arról, hogy a tudatállapota valóban nagyon egyedi, és egy olyan átalakulási folyamat része, mely által teljesebb emberi lényé válhat. A személyt bátorítani lehet a helyzet megélésére és feltárására, és irányítani lehet e folyamatban a saját vallásos, spirituális, vagy ideológiai háttere szerint (melyek szintén változhatnak) (Mórá, Stukas, Tarnai, 2013).

Összefoglalás

A tanulmány célja annak bemutatása volt, hogy a pszichoaktív szerfogyasztás okozta kockázatok mérséklésére miért lehet az egyik hatékony válasz az ártalomcsökkentés. A szerfogyasztás jelentős része szubkultúrához kötött zenés rendezvényeken történik, vagyis ezen a helyen szükség van a parti ártalomcsökkentésre is. Az önkéntes ártalomcsökkentő segítők lehetnek kortársak, sorstársak vagy szakemberek egyaránt. A nemzetközi irányelvek alapján pedig a rendezvényszervezők felelősségére alapozva, valamint az

ártalomcsökkentő közösségek megfelelő képzését követően a szerfogyasztás szempontjából is sokkal biztonságosabbak lehetnek a hazai fiatalság szórakozásának színterei.

Irodalomjegyzék

Bősze, K. (2009): A szerfogyasztási szokások, a spirituális nyitottság és az érzelmi intelligencia vizsgálata a goa szubkultúrában. Nem publikált diplomadolgozat, KGRE – BTK, Budapest.

Demetrovics, Zs., Rácz, J. (2008): Partik, drogok, ártalomcsökkentés - Kvalitatív kutatások a partiszcenában. Nemzeti Drogmegelőzési Intézet, L'Harmattan Kiadó, Budapest.

Hegedűs, A., Arany, Z., Urbán, Z. L., Rácz, J. (2016): Biztonságban szabadon – hazai partiszervíz szolgáltatások jó gyakorlatai. Szociálpedagógia, 1-2, 85-95.

Marlatt, G. A. (1996): Harm reduction: come as you are. Addictive behaviors, 21, 6, 779-788.

Mórá, L., Rácz, J. (2013): Online drug user-led harm reduction in Hungary: a review of “Daath”. Harm reduction Journal, 10, 18, 1-9.

Mórá, L., Stukas, A., Tarnai, V. (2013): DÁT2 Psy Help Kézikönyv. <https://www.daath.hu/dat2/psy-help/> Letöltve: 2021. március 1.

Nemzeti Drog Fókuszpont (2020): 2020-as éves jelentés (2019-es adatok) az EMCDDA számára.

MAGYAR DROGFIGYELŐ

Nutt, D., King, L. A., Saulsbury, W., Blakemore, C. (2007): Development of a rational scale to assess the harm of drugs of potential misuse. *Lancet*, 369, 1047-1053.

Oak, A., Holden, B., Harwood, E., Gonçalves, J., Stagni, K. S. d., Móró, L., Ponté, L., Carmo Carvalho, M., Nielsen, S., & Mishor, Z. (2015): A History of Psychedelic Care Services. In A. Oak, J. Hanna, Kaya, S. Nielsen, Twilight & Z. Mishor (Szerk). *The Manual of Psychedelic Support*, Psychedelic Care Publications.

Oksanen, A. (2012): *To Hell and Back: Excessive Drug Use, Addiction, and the Process of Recovery in Mainstream Rock*

Autobiographies. Substance Use & Misuse, 47, 143-154.

Pharo, P. (2020): *Drugs, Pleasure and Collective Addictions. Living with Drugs*, 305-313.

Rácz J., Lackó Zs. (2008): *Kétféle modell: a kortárs és a sorstárs segítség egy kvalitatív kutatás alapján. Az esélyteremtés új útjai: kortárs és sorstárs segítséssel szerzett tapasztalataink. Nemzeti Drogmegelőzési Intézet, L'Harmattan Kiadó, Budapest.*

Wells, P. & Rushkoff, D. (1998): *Ingyen betépni – Drog nélkül ugyanazt. Maitreya Kiadó, Budapest.*